

Sygn. akt II USK 347/22

POSTANOWIENIE

Dnia 14 marca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Robert Stefanicki

w sprawie z odwołania L. K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziałowi w Poznaniu
o podleganie ubezpieczeniom społecznym,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 14 marca 2023 r.,
skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu
z dnia 24 stycznia 2022 r., sygn. akt III AUa 700/20,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od odwołującej się L. K. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w Poznaniu kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Poznaniu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 24 stycznia 2022 r. w sprawie L. K. przeciwko ZUS [...] Oddział w Poznaniu o podleganie ubezpieczeniom społecznym na skutek apelacji Odwołującej od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 2 kwietnia 2020 r. oddalił apelację i zasądził na rzecz pozwanego organu rentowego zwrot kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu przed sądem drugiej instancji.

Sąd Apelacyjny zważył, że apelacja jako niezasadna podlegała oddaleniu. Ustalenia Sądu I instancji i wyprowadzone na ich podstawie wnioski Sąd

Apelacyjny w pełni podzielił i przyjął za własne. W ocenie Sądu Apelacyjnego Sąd Okręgowy wydał trafne rozstrzygnięcie w przedmiotowej sprawie, które znajduje uzasadnienie w całokształcie okoliczności faktycznych oraz w treści obowiązujących przepisów prawnych. Sąd pierwszej instancji prawidłowo przeprowadził postępowanie dowodowe, w żaden sposób nie uchybiając przepisom prawa procesowego oraz dokonał wszechstronnej oceny całokształtu zebranego w sprawie materiału dowodowego, a w konsekwencji prawidłowo ustalając stan faktyczny sprawy.

Przedmiotem sporu było ustalenie, czy Odwołująca L. K. z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej podlegała od dnia 6 sierpnia 2014 r. obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym, wypadkowemu i dobrowolnie ubezpieczeniu chorobowemu. Jak zauważył Sąd Apelacyjny, nie można mówić o samodzielnej podstawie podlegania ubezpieczeniu społecznemu, wynikającej wyłącznie ze wpisu do ewidencji prowadzenia działalności gospodarczej. Obowiązek ubezpieczenia osoby prowadzącej pozarolniczą działalność - w tym działalność gospodarczą - wynika z faktycznego prowadzenia tej działalności. Innymi słowy, osoby faktycznie nieprowadzące takiej działalności nie podlegają ubezpieczeniu, nawet jeżeli dokonały wpisu do ewidencji i odpowiednio osoby, które nie zgłosiły tej działalności organowi ewidencyjnemu, a faktycznie ją prowadzą, objęte są obowiązkiem ubezpieczenia. W świetle obowiązujących przepisów działalność gospodarczą cechuje prowadzenie jej na własny rachunek i ryzyko przedsiębiorcy, charakter zarobkowy, zorganizowany i ciągły.

Sąd Apelacyjny stwierdził, że Sąd Okręgowy dokonał słusznej i prawidłowej oceny, że podejmowane przez odwołującą działania nie odpowiadają definicji działalności gospodarczej. Ponadto, Sąd Apelacyjny stwierdził, że Sąd I instancji przedstawił w sposób wyczerpujący wszelkie okoliczności, działania, zachowania odwołującej, które ocenione łącznie prowadzą do wniosku, iż odwołująca w rzeczywistości nie prowadziła działalności gospodarczej, a tym samym możliwym było obalenie domniemania wynikającego ze wpisu do ewidencji. Działalność gospodarcza musi być zorganizowana i zaplanowana na przyszłość. Tymczasem w analizowanym przypadku stanowisko odwołującej wyraża wyłącznie jej gołosłowne

twierdzenie o planach na założenie przedszkola, poszukiwanie lokalizacji itp. Z tym że tego rodzaju działalność nie była objęta wpisem do CEIDG. Zgodnie ze wpisem do ewidencji, jej przeważająca działalność obejmowała działalność usługową związaną z administracyjną obsługą biura.

Sąd Apelacyjny nie dostrzegł racjonalnego wyjaśnienia powodów założenia działalności gospodarczej związanej z administracyjną obsługą biura i niepodjęcia przez odwołującą aktywnego poszukiwania klientów, zleceń. Bierność w tym zakresie nie może więc być oceniona inaczej, jak tylko w ten sposób, iż jej cel, poprzez zarejestrowanie działalności i zadeklarowanie wysokiej składki na ubezpieczenie społeczne, był wyłącznie intencjonalny i nie wiązał się z faktycznym zamiarem prowadzenia firmy. Sąd Apelacyjny nie zakwestionował prawa przedsiębiorcy do określenia dowolnej podstawy wymiaru składek mieszczącej się w dopuszczonym ustawą zakresie. Zadeklarowana wysokość w pewnych okolicznościach stanu faktycznego może jednak świadczyć o intencjonalnym działaniu takiej osoby. Swoboda działalności gospodarczej nie jest równoznaczna z jej dowolnością, gdyż działalność ta podlega regulacji, co oznacza, że nie wystarcza subiektywne przekonanie i własna kwalifikacja kształtowanej sytuacji jako działalności gospodarczej.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu, III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 24 stycznia 2022 r. wniosła Odwołująca, zaskarżając wyrok w całości i zarzucając naruszenie przepisów prawa materialnego tj. art. 8 ust. 6 pkt 1 w zw. z art. 11 ust. 2 w zw. z art. 13 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, w związku z art. 3 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców, w związku z art. 2 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej przez ich błędną wykładnię oraz art. 6 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny w związku z art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 6 marca 2018 roku o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej i Punkcie Informacji dla Przedsiębiorcy w związku z art. 7 k.c. w związku z art. 234 k.p.c. poprzez ich błędną wykładnię oraz naruszeniem przepisów prawa procesowego, które miało wpływ na wynik sprawy, to jest art. 234 k.p.c. odwołująca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do rozpoznania sądowi II instancji.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania odwołująca wskazała na oczywistą zasadność skargi zgodnie z brzmieniem art. 398⁹ §1 pkt 4 k.p.c. Uzasadniając wniosek o przyjęcie skargi, odwołująca wskazała, że jest przedsiębiorcą wpisanym do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej, a ze wpisem do rzeczzonego rejestru wiąże się domniemanie, iż ten kto w nim widnieje, prowadzi działalność gospodarczą w rozumieniu Prawa przedsiębiorców. Zdaniem odwołującej w niniejszej sprawie sąd II instancji doszedł do błędnego przekonania, że odwołująca nie prowadzi działalności gospodarczej, kierując się pozanormatywnymi kryteriami, jak również przechodząc do porządku dziennego nad wypracowaną przez sądy powszechne oraz przede wszystkim przez Sąd Najwyższy linią orzecniczą. Ponadto, Sąd II instancji naruszył zasady rozkładu ciężaru dowodu i niezasadnie przyjął, że obalono domniemanie prawne związane ze wpisem odwołującej do CEIDG, przechodząc do porządku nad brakiem inicjatywy dowodowej strony biernej procesu oraz nad domniemaniami związanymi ze wpisem odwołującej do CEIDG. Odwołująca wskazała również, że za niedopuszczalną w demokratycznym państwie prawa należy uznać sytuację, w której sądy lekceważą podstawowe zasady procesu cywilnego oraz podstawowe założenia systemu zabezpieczenia społecznego, a Sąd II instancji dopuścił się także daleko idącej ingerencji w konstytucyjne prawo do niezawisłego, niezależnego i bezstronnego sądu.

Organ rentowy w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniósł o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania ewentualnie o oddalenie skargi kasacyjnej i w każdym przypadku o zasądzenie od odwołującej na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie spełnia wymogów z art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Po pierwsze, skarga kasacyjna jest wymagającym środkiem odwoławczym (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 12 grudnia 2019 r., I PK 205/18, 4 marca 2021 r., II USKP 27/21, 9 czerwca 2021 r., II USKP 62/21, postanowienia Sądu

Najwyższego: z dnia 5 czerwca 2020 r., I PK 125/19 oraz I UK 153/19, 21 stycznia 2021 r., III PSK 15/21). Strona ją wnosząca zobowiązana jest do wyjątkowej staranności. Polega ona między innymi na precyzyjnym określeniu podstawy prawnej stanowiącej projekcję twierdzenia, że doszło do naruszenia prawa materialnego (jak również procesowego). Stąd strona skarżąca zobowiązana jest do szczegółowego i wnikliwego przedstawienia przyczyny uzasadniającej merytoryczne rozpoznanie sprawy. Nie jest wystarczające odwołanie się do ogólnych ustawowych zwrotów, ani stwierdzenie, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, o czym ma świadczyć analiza materiału dowodowego sprawy. Staje się to zrozumiałe, jeśli weźmie się pod uwagę, że na etapie przedsądu rolą Sądu Najwyższego nie jest szczegółowe roztrząsanie podstaw kasacyjnych. Obowiązkiem strony jest przedstawienie przyczyn uzasadniających przyjęcie skargi w taki sposób, aby oczywista trafność skargi kasacyjnej dla przeciętnego prawnika była niewątpliwa, z góry widoczna, bez konieczności głębszej analizy stosunku prawnego oraz bez sprawdzania i oceny dowodów. Wniosek odwołującej warunków tych nie spełnia.

Po drugie, podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów (art. 398³ § 3 k.p.c.), a Sąd Najwyższy związany jest ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Przypomnienie to ma znaczenie, gdyż zgłoszone przez odwołującą podstawy skargi kasacyjnej koncentrują uwagę na stanie faktycznym i ocenie dowodów. Skoro w postępowaniu kasacyjnym podnoszenie tych kwestii nie jest dopuszczalne, to skarga kasacyjna, która na nich się opiera, nie może zostać uznana za oczywiście uzasadnioną.

Po trzecie, zgodnie z art. 398³ §1 pkt 2 k.p.c. naruszenie przepisów postępowania może stanowić podstawę skargi kasacyjnej tylko wówczas, gdy mogło mieć ono istotny wpływ na wynik postępowania. Uwzględnienie skargi kasacyjnej na tej podstawie wymaga wykazania przez skarżącego, że następstwa stwierdzonych wadliwości ukształtowały treść zaskarżonego orzeczenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z 1 maja 2017 r., II CSK 514/16, LEX nr 2333029). Skarżąca tego obowiązku nie spełniła, a jedynie ogólnie wskazała, że „sądy lekceważą podstawowe zasady procesu cywilnego” oraz że „sąd II instancji dopuścił się także

daleko idącej ingerencji w konstytucyjne prawo do niezawisłego, niezależnego i bezstronnego sądu”.

Po czwarte, w przeciwieństwie do przypadków nieważności postępowania naruszenie innych istotnych przepisów postępowania tylko wtedy może być skuteczną podstawą skargi kasacyjnej, gdy skarżący wykaże, że konkretne uchybienie lub uchybienia mogły mieć stanowczy, decydujący, czyli istotny wpływ na wynik sprawy. W ten sposób, oprócz wymagania istotności przepisów w sensie obiektywnym, występuje dodatkowe wymaganie istnienia ścisłego związku przyczynowego między uchybieniem a orzeczeniem jako wynikiem rozpoznania sprawy. Wynik rozpoznania sprawy odnoszony jest natomiast do materialnoprawnej podstawy rozstrzygnięcia, czyli przepisów prawa materialnego, które miały (powinny mieć) zastosowanie przy dokonywaniu oceny zasadności roszczeń powoda lub obrony pozwanego.

Zarzut oczywistej zasadności skargi kasacyjnej jest chybiony. Ujęta w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. przesłanka ma miejsce wtedy, gdy zasadność podniesionych w niej zarzutów wynika *prima facie*, bez głębszej analizy prawnej. Spełniające te wymogi naruszenie przepisów prawa powinno mieć postać kwalifikowaną, dostrzegalną bez potrzeby wnikliwej analizy prawnej i zagłębiania się w szczegóły sprawy. Dotyczy to więc jedynie uchybień przepisom prawa materialnego albo procesowego, zarzucanym sądowi drugiej instancji, o charakterze elementarnym polegających w szczególności na oparciu rozstrzygnięcia na wykładni przepisu oczywiście sprzecznej z jednolitą i ugruntowaną jego wykładnią przyjmowaną w orzecznictwie i nauce prawa, na zastosowaniu przepisu, który już nie obowiązywał, względnie na oczywiście błędnym zastosowaniu określonego przepisu w ustalonym stanie faktycznym (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 listopada 2015 r., IV CSK 263/15, LEX nr 1940571). Nie chodzi zatem o takie naruszenie prawa, które może stanowić podstawę skargi w rozumieniu art. 398⁴ k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 października 2016 r., III CSK 217/16, LEX nr 2156603).

Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego

orzeczenia. Sam zarzut naruszenia, nawet oczywistego określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 listopada 2015 r., II PK 112/15, LEX nr 2025780). Na marginesie zasadniczych rozważań dla rozstrzygnięcia w sprawie należy zauważyć, że w sprawie o ustalenie podlegania ubezpieczeniu społecznemu osoby prowadzącej pozarolniczą działalność gospodarczą relewantne są przesłanki wynikające z ustawy o swobodzie działalności gospodarczej albo obecnie obowiązującej ustawy Prawo przedsiębiorców i ustawy systemowej, a w wypadku postępowań w sprawach przedsiębiorców wszczętych na podstawie przepisów dotychczasowych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie ustawy Prawo przedsiębiorców, stosuje się przepisy dotychczasowe.

Wskazać należy, że uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania stanowi polemikę z dokonanymi przez Sąd Apelacyjny w Poznaniu ustaleniami faktycznymi i oceną dowodów. Zdaniem Skarżącej „sąd II instancji doszedł do błędnego przekonania, że odwołująca nie prowadzi działalności gospodarczej, kierując się pozanormatywnymi kryteriami”. Skarżąca wskazała również, że „sąd niezasadnie przyjął, że obalono domniemanie prawne związane ze wpisem odwołującej do CEIDG”. Tymczasem zauważyć należy, że skoro w myśl art. 398³ § 3 k.p.c. podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów, to nie mogą one zatem przemawiać również za oczywistą zasadnością skargi. Odnosząc się do wskazanych w uzasadnieniu wniosku okoliczności przemawiających za oczywistą zasadnością skargi, na podkreślenie zasługuje, że argumentacja Skarżącej sprowadza się jedynie do kwestionowania poczynionych ustaleń faktycznych oraz oceny dowodów. Polemika skarżącej z oceną dowodów dokonaną przez Sąd Apelacyjny, prowadząca do zakwestionowania ustalonego przez ten sąd stanu faktyczny sprawy nie uzasadnia, w świetle art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2013 r., III CSK 190/12, LEX nr 1324295).

Powyższa ocena uzasadnia stwierdzenie, że skarżąca nie przedstawiła we wniosku zasadnej podstawy przedsądu, skarga kasacyjna, wbrew deklaracji

odwołującej, nie jest oczywiście uzasadniona w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. i dlatego orzeczono jak w sentencji w związku z art. 398⁹ § 2 k.p.c. Przy rozstrzyganiu o kosztach postępowania Sąd Najwyższy kierował się regułą z art. 98 § 1 k.p.c. i art. 99 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.

s.o.

m.s.